

Vízia kandidáta do Správnej rady

Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.

Andrej Belák

1. Prečo sa cítim kompetentný zastávať túto funkciu

- Patrím medzi kmeňových zamestnancov ÚESA so solídnym vedeckým výkonom na medzinárodnej úrovni, úspešnou doktorandkou a — aj vďaka predchádzajúcemu pôsobeniu vo Vedeckej rade ÚESA — hlbším porozumením organizačným procesom a problémom inštitúcie.
- Počas celého svojho doterajšieho pôsobenia v ÚESA som sa vždy aktívne, verejne a bez ohľadu na to, kto práve inštitúciu viedol, zapájal do kritických diskusií, a to najčastejšie práve o agende v priamej kompetencii Správnej rady.
- Môj záujem o férovosť, demokraciu a transparentné nakladanie s mocou je osobný — nepredstavujú pre mňa len heslá, ale princípy, ktoré sa vždy snažím premýšľať a zastávať aj v občianskom živote (viď ocenenie za občiansku statočnosť Biela vrana, no koniec-koncov i udelenie prestížneho grantu MSCA práve na skúmanie implementácie demokratických princípov v praxi moci).
- Nie som si vedomý žiadnych etických pochybení ani nedoriešených osobných konfliktov s kýmkoľvek z kolegov či kolegýň na Ústave — ktokoľvek sa kedy na mňa obrátil s akoukoľvek prosbou, vždy som sa snažil reagovať zdvorilo a nápomocne.

2. Prečo svoju kandidatúru považujem za obzvlášť aktuálnu

- Správna rada plní svoju demokratickú úlohu najlepšie vtedy, keď reprezentuje celé spektrum zamestnaneckej obce, a v súčasnom kontexte pretrvávajúceho vnútorného napätia a potreby deeskalácie je obzvlášť dôležité vyváženejšie zastúpenie existujúcich názorových frakcií aj v tomto výkonnom orgáne (ako iniciátor „Stanoviska obidených zamestnancov“ otvorene zastupujem frakciu, ktorá je v Správnej rade zastúpená nedostatočne).
- Moje členstvo by zlepšilo aj neprijateľnú aktuálnu rodovú nevyváženosť zloženia Správnej rady — v súlade s odporúčaniami reprezentatívnej rodovej rovnováhy na všetkých riadiacich úrovniach (Európska charta pre výskumníkov (2023), Plán rodovej rovnosti (GEP)).

3. Moja vízia

Transparentnosť a demokratický duch rozhodovania

- Žiadne zásadné rozhodnutia Správnej rady, ovplyvňujúce štruktúry a mocenské pomery v Ústave, by nemali byť prijímané bez predchádzajúcej diskusie Akademickkej obce — v súlade s princípom participácie a otvorenosti definovaným v Bielej knihe EÚ o správe vecí verejných (2001).
- Akékoľvek strategické dokumenty schvaľované Správnou radou musia reálne zohľadňovať kapacity a potreby celého zamestnanectva Ústavu — a akékoľvek zmeny musia byť vopred zrozumiteľne komunikované a diskutované dovnútra zamestnaneckej obce.

- Správna rada musí byť transparentná a predvídateľná aj pri hospodárení: jasné a férové pravidlá prideľovania úväzkov a pracovných zmlúv, zrozumiteľné vysvetlenia pravidiel i rozhodnutí pre zamestnancov, otvorenosť pri zdieľaní kľúčových informácií, minimalizácia *ad hoc* rozhodnutí (len do krízových scenárov a s následným proaktívnym vysvetľovaním zamestnanecku).

Citlivé a spravodlivé zastúpenie zraniteľnejších kolegov a kolegýň

- Zamestnanectvo ani Akademická obec Ústavu nie sú homogénne — tvoria ich aj ľudia na projektových zmluvách, čiastočnom úväzku, pracujúci na diaľku, občania iných štátov, pracovníci čeliaci jazykovým bariéram, doktorandi a doktorandky, neakademickí zamestnanci. Európska charta pre výskumníkov (2023) tieto skupiny výslovne identifikuje ako systémovo ohrozené a vyzýva inštitúcie k proaktívnemu zohľadňovaniu ich potrieb.
- Sám spĺňam viaceré kritériá zraniteľnosti — pracujem čiastočne na diaľku a som rodičom v striedavej starostlivosti o dieťa — a preto dobre rozumiem, že takéto okolnosti je potrebné vnímať nie ako výhody či výhovorky, ale ako okolnosti zakladajúce právo na flexibilné podmienky (viď napr. Smernica EÚ 2019/1158 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom).
- Pre uvedené som odhodlaný dbať na to, aby v rozhodovacích procesoch Správnej rady boli výhľadovo systematickejšie zastupované aj záujmy všetkých v daných zmysloch zraniteľnejších kolegov a kolegýň.

Spravodlivejšie rozloženie akademickej produktivity s ohľadom na individuálne potreby

- Neférové rozloženie a oceňovanie výkonu ohrozujú samotnú existenciu Ústavu — preto sa budem snažiť, aby Správna rada výhľadovo proaktívne identifikovala a podporovala možnosti efektívnej nápravy.
- Zároveň sa však budem zasadzovať proti riešeniam komodifikujúcim vedeckú produkciu či nezohľadňujúcim individuálne možnosti a životné situácie zamestnancov — v súlade s Európskou chartou pre výskumníkov (2023), ktorá vyzýva na reformu hodnotiacich systémov uznávajúcich rozmanitosť kariérnych dráh, budem trvať na tom, aby kolegom a kolegyniam, ktorí sa ocitnú v problémoch s produktivitou, Ústav pred akýmkoľvek sankciami najskôr diskretné a citlivo ponúkol individuálne nastavenú podporu.

Podmienky pre kvalitný výskum a akademické slobody

- Budem podporovať všetky vnútorné pravidlá v oblasti organizácie práce, rozdeľovania zdrojov a systémov motivácie, ktoré vytvárajú priestor pre sústredený výskum, medzinárodnú spoluprácu a etickú vedeckú prax.
- Každé rozhodnutie správnej rady by malo posilňovať, nie oslabovať, nezávislosť výskumu, etickosť výskumu a akademické slobody.

Osobný záväzok nestrannosti

- Zaväzujem sa rozhodovať s vedomím, že reprezentujem kolektív celej inštitúcie, nie úzky partikulárny záujem pracoviska alebo akejkolvek skupiny.
- Mojim cieľom je, aby Správna rada ÚESA bola aktívnym a dôveryhodným orgánom, ktorý prepája strategický pohľad zriaďovateľa s každodennou realitou inštitúcie a podporuje jej stabilný a dôstojný rozvoj — v súlade s európskymi štandardmi, ku ktorým sa Ústav verejne hlási.

Pramene a záväzky kandidáta

Pri príprave tejto vízie som sa opieral o nasledujúce dokumenty Európskej únie. Vyhlasujem, že v prípade zvolenia do správnej rady budem ich princípy aktívne presadzovať v rámci svojich kompetencií člena Správnej rady.

- Európska komisia: Biela kniha o správe vecí verejných. COM(2001) 428 final. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/white-paper-on-governance.html>
- Európska komisia: Odporúčanie 2005/251/ES — Európska charta pre výskumníkov a Kódex správania pri náboře výskumníkov. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32005H0251>
- Európsky parlament a Rada EÚ: Smernica 2019/1158/EÚ o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a opatrovateľov. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32019L1158>
- Rada EÚ: Odporúčanie C/2023/1640 — Európska charta pre výskumníkov (2023). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=OJ:C_202301640
- Európska komisia: Odporúčanie 2023/2836/EÚ o podpore účasti občanov na tvorbe politik. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32023H2836>

Mgr. Andrej Belák, PhD.